

➤ 'JE MOET ERIN GELOVEN. ERGENS EEN BEETJE IN GELOVEN WERKT NIET'

Antoinet van Helvoirt-Looman is als heemraad bij Waterschap Rijn en IJssel een voorvechter van duurzaamheid en circulariteit. Een goed voorbeeld ervan is het terugwinnen van de bio-based grondstof Kaamera uit Nereda® zuiveringslib (zie kader). Onlangs opende haar waterschap in Zutphen de eerste Kaamera grondstoffenfabriek ter wereld. Een vraggesprek met een bevrogen bestuurder.

➤ Antoinet van Helvoirt-Looman, heemraad bij Waterschap Rijn en IJssel.

Als heemraad hebt u vernieuwende terreinen als circulariteit, klimaatmitigatie en energietransitie in uw portefeuille. U bent voorzitter van de Stichting Pak An, een platform voor vernieuwende initiatieven in de Achterhoek. U bent van huis uit Innovatiemanager. Vanwaar uw passie voor innovatie? Ik houd ervan als dingen zich nog moeten vormen. Ik vind het heerlijk om samen met anderen nieuwe dingen te onderzoeken, zonder overigens de kerntaken van het waterschap uit het oog te verliezen. Op de snijvlakken gebeuren de spannendste dingen. Op het snijvlak van sectoren, beleidsterreinen, van wetenschap en waterschap, overheid en markt. Als dingen eenmaal op rolletjes lopen, verlies ik al snel mijn belangstelling (lacht).

Wat is er nodig voor succesvolle innovatie? Voor succesvolle innovatie mag én moet je de grenzen opzoeken van wat nog mogelijk is. Zoals we dat ook hebben gedaan bij Kaamera. Je moet open durven staan voor nieuwe dingen. Zowel binnen als buiten het waterschap. Je moet durven

vragen en doorvragen. En je moet erin geloven. Dat geeft je de kracht om - ook als het even tegenzit - door te gaan. Ergens een beetje in geloven werkt niet. Dan is het bij de eerste tegenslag direct: *zie je wel, ik zei toch...*

Voor alle duidelijkheid: onder vernieuwing moet wel een goede basis liggen. Je moet weten dat het kan, dat het mogelijk is. Je moet niet innoveren om het innoveren.

Hoe ziet u de rol van de uiteenlopende partners bij innovatie? Je hebt elkaar nodig. Innoveren kun je onmogelijk alleen, want je bestrijkt nooit in je eentje de gehele innovatieketen van laboratoriumonderzoek tot een gereed product. Je moet bij innovatie af en toe even de kleur van de andere partij in die keten durven aannemen, zoals de kameleon van Kaamera doet. En je moet vertrouwen op elkaars expertise en oplossend vermogen op onderdelen van die keten. Vertrouwen op de mensen, de medewerkers dus.

De traditionele waterschapstaken zijn allemaal water-gere-lateerd. Maar er liggen ook nieuwe, meer maatschappelijke uitdagingen. In hoeverre moeten waterschappen hier een bijdrage aan leveren? Dat moet je volgens mij nooit vooraf vastleggen. Je kunt die vraag alleen maar beantwoorden in concrete gevallen. Op dit moment zijn we bijvoorbeeld in gesprek over het leveren van warmte uit afvalwater. Meerdere gemeenten in ons gebied hebben daar interesse voor. Dus bespreken we nu met alle betrokken partijen hoe we dat kunnen doen. En dan volgt daar ook uit hoe we als waterschap opereren.

Waterschappen hebben door de tijd heen steeds rekening gehouden met, en ingespeeld op ontwikkelingen in de maatschappij. Doe je dat niet, dan verlies je op zeker moment je recht van bestaan. Waterschappen bevinden zich ook in de positie om een maatschappelijke bijdrage te leveren. We kunnen energie uit afvalwater en oppervlaktewater leveren en bijdragen aan een gasloze samenleving. We kunnen grondstoffen terugwinnen en hergebruiken. Als je die mogelijkheden hebt, heb je ook de plicht dit nadrukkelijk te onderzoeken.

Hoeveel mogen de ambities van waterschappen op het gebied van innovatie, duurzaamheid en circulariteit de burger kosten? Goede innovatie kost burgers geen geld, maar levert geld op. Het kan lastenverhogingen beperken en wellicht zijn ze dan helemaal niet nodig. Wij hebben bij mijn waterschap als uitgangspunt dat we bij innovaties een maximale terugverdientijd hanteren van 15 jaar. Persoonlijk zou ik het niet erg vinden om als inwoner iets meer – bijvoorbeeld 10 euro per jaar - te betalen aan het waterschap als een soort duurzaamheidsbijdrage. Ik kan dat als bestuurder ook heel goed uitleggen. Maar: ook zonder die 10 euro blijkt hier dat je als waterschap heel veel mogelijkheden hebt om vernieuwende dingen te doen die een breder maatschappelijk doel dienen.

Waar staan de waterschappen over tien jaar als het gaat om circulariteit en duurzaamheid? Ik hoop dat alles wat we als waterschap over tien jaar doen, circulair is, duurzaam, energieneutraal en CO₂-neutraal. Daarmee hoop ik dat de waterschappen als inspiratiebron kunnen gaan fungeren voor hun inwoners. Dat ze op deze manier weer echt de waarde van water leren kennen en daarnaar handelen. Dat we er zuinig op zijn, dat we er zuinig mee zijn, en dat we zorgen dat het schoon is en schoon blijft.

EN WE NOEMEN HET ... KAUMERA

Op 2 oktober jl. werd in Zutphen een nieuwe bio-based grondstof gelanceerd. De naam: Kaumera. Dat gebeurde via de officiële ingebruikname van de Grondstoffenfabriek Zutphen, de eerste fabriek ter wereld die deze grondstof produceert. In de lente van 2020 volgt een tweede fabriek, op rwzi Epe.

Onderzoekers aan de TU Delft ontdekten een jaar of tien geleden dat je een bijzondere grondstof kunt winnen uit de slibkorrels die zich vormen bij het Nereda® zuiveringsproces, een innovatieve zuiveringstechnologie. De stof is een geleachtige substantie (een zogenaamde exopolymeer) met unieke eigenschappen. Het kreeg de merknaam Kaumera Nereda® Gum. Kaumera betekent 'kameleon' in het Maori. Een kameleon kan zich heel goed aanpassen aan zijn omgeving en uiteenlopende kleuren aannemen. Datzelfde geldt voor deze grondstof, die eigenlijk met niets is te vergelijken. De toepassingsmogelijkheden lijken oneindig. Deze grondstof is een zeer waardevolle en duurzame vervanger voor veel fossiele chemicaliën in veel sectoren. Het onderzoek naar alle toepassingsmogelijkheden is nog in volle gang.

➤ De nieuwe grondstoffenfabriek in Zutphen.

Waterschappen, wetenschap en bedrijfsleven werken samen in dit project. Alle partijen brengen een deel van de kennis en expertise in die nodig is om deze grondstof te onderzoeken, te ontwikkelen, te produceren én op de markt te brengen. Het gaat om Waterschap Vallei en Veluwe, Waterschap Rijn en IJssel, ingenieursbureau Royal HaskoningDHV, STOWA, TU Delft en biotechnologiebedrijf Chaincraft.